

3. Speech # 3. Ambassador Pyatt's Interview with BBC Newshour, February 21, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from: <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/bbc-2212014.html>
4. Speech # 4. Ambassador Pyatt's Interview with NPR, February 23, 2014. [Electronic resource] Retrieved from: <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/npr2.html>
5. Speech # 5. Ambassador Pyatt's Interview with Wolf Blitzer on CNN's THE SITUATION ROOM, February 24, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from: <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-cnn-02242014.html>
6. Speech # 6. Ambassador Pyatt on CNN's Amanpour with Hala Gorani, March 6, 2014. [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-cnn-gorani.html>
7. Speech # 7. Ambassador Pyatt Interview on Ekho Moskvu, March 10, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from: <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-ekho-moskvy.html>
8. Speech # 8. Ambassador Pyatt's Interview with NPR: The Ukrainian Reaction To Secession And Sanctions, March 17, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-npr-ukraine.html>
9. Speech # 9. Letter to the Editor by Ambassador Geoffrey Pyatt : Ukraine — Not the United States or Russia – Will Determine Its Own Future, The Washington Post, April 4, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-wp.html>
10. Speech # 10. Q&A with U.S. Ambassador Geoffrey Pyatt: Ukraine Crisis Escalates as War Fears Grow, April 14, 2014, by VOA News. [Electronic resource] – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-voa.html>
11. Speech # 11. Ambassador Pyatt on CNN's State of the Union with Candy Crowley, May 4, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from: <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-cnn-sotu-05042014.html>
12. Speech # 12. CNBC "Squawk Box" Interview with Geoffrey Pyatt, U.S. Ambassador to Ukraine, Tuesday, May 27, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/cnbc-05272014.html>
13. Speech # 13. Ambassador Pyatt's Speech to the Ukrainian Energy Forum, June 24, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-energy-06242014.html>
14. Speech # 14. Ambassador Pyatt's Remarks at the SP Advisors' Investment Conference 2014 "A Fresh Look at Ukraine", October 28, 2014. [Electronic resource] – Retrieved from : <http://ukraine.usembassy.gov/speeches/amb-10282014.html>

**Н. Сунько
(Чернівці)**

ФОРМАЛЬМА АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ТЕКСТІВ ЯК СПОСІБ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦИТАТ У ГАЗЕТНОМУ ЗАГОЛОВКУ

У статті окреслено формальну актуалізацію прецедентних текстів як спосіб трансформації цитат в англomовному газетному заголовку та розглянуто типологію формально актуалізованих прецедентних текстів за період 2009–2013 рр.

Ключові слова: прецедентний текст, формальна актуалізація, узуальна/оказіональна актуалізація, буквалізація, транспозиція, контамінація, асоціативне поєднання.

В статтє обозначено такую методологию как формальную актуализацию прецедентных текстов как способ трансформации цитат в англоязычном газетном заголовке и рассмотрено типологию формально актуализированных прецедентных текстов за период 2009–2013 гг.

Ключевые слова: прецедентный текст, формальная актуализация, узуальная/оказиональная актуализация, транспозиция, контаминация, ассоциативное совмещение.

The article delves into the problem of formal actualization of precedent texts as a way of quotations transformation in the English newspaper headlines and examines the typology of formally actualized precedent texts for the period from 2009 to 2013.

Formal actualization is typical of precedent texts in the newspaper discourse when weakening or complete leveling of the quotes links with the source text can be noticed. These intertextual inclusions are contextually motivated and more independent from the content of the source text, but they are of intertextual nature as precedent text is a specific form of information expression.

Structural methods are not characteristic of formal actualization of quotation transformation, because this type of actualization presupposes semantic changes: intertextual unit in this case reduces or completely loses contact with the original source text. This is directly related to the semantic change of any quotation complex, which now focuses on the meaning of the recipient text: associations relating to its original use are optional or redundant and are intended to create additional stylistic effect.

The formal type of precedent texts actualization is an integral part of the newspaper and journalistic discourse, which can be represented by two varieties: common and occasional. The total number of newspaper headlines with formally actualized precedent texts is 6679 (from 2009 to 2013). And their number is increasing every year. This fact indicates the increasing importance of the formal characteristics of precedent texts in the journalistic practice and its relevance as a means of linguistic intertextual accentuation.

Keywords: precedent text, formal actualization, common/occasional actualization, transposition, contamination, associative combination.

Спрямованість сучасної лінгвістики на проведення комплексних функціонально-комунікативних і структурно-семіотичних досліджень тексту зумовлює великий інтерес до вивчення проблематики прецедентності, яка водночас є семіотичним і комунікативним феноменом та основоположним принципом сучасної культури постмодернізму (див. роботи І.В. Арнольд, М. Бредбері, М. Пфістера та ін.). Численні дослідження, присвячені прецедентним текстам, проводилися у літературознавстві (напр., праці М.М. Бахтіна [2], Ю.М. Тинянова [6], Ж. Женета [10] та ін.) і філософії мови (див. роботи М.Б. Ямпольського [9] та ін.). Але власне питання формальної актуалізації прецедентних текстів (далі ПТ) як способу трансформації цитат в англomовному газетному заголовку (далі ГЗ) залишилось осторонь уваги вчених. Актуальним, на наш погляд, видається розгляд цієї проблеми. Головною метою наукового пошуку є дослідження методології формальної актуалізації ПТ у структурі англomовного ГЗ. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: окреслити поняття формальної актуалізації ПТ як методологію трансформації цитат на тлі англomовного ГЗ, розмежувати способи формальної актуалізації ПТ, проаналізувати типологію формально актуалізованих цитат, які зустрічаються в заголовках англomовних статей за 2009–2013 рр.

Прецедентному тексту в газетному дискурсі властиво декілька типів існування, також і формальна актуалізація, під якою ми розуміємо використання цитати, при якому відбувається послаблення або повне нівелювання її зв'язку з текстом-джерелом. Такі інтертекстові вкраплення контекстуально мотивовані й існують більш автономно від змісту вихідного тексту. Але вони зберігають інтертекстовий характер, оскільки прецедентний текст є конкретною формою вираження думки [7, с. 19].

При формальній актуалізації ПТ відбувається його «розчинення в новому словесному оточенні або переродження в нову експресивну одиницю, яка втратила зв'язок зі своїм джерелом» [5, с. 124].

Будь-якому типу актуалізації ПТ в газетно-публіцистичному дискурсі властива низка трансформацій [4, с. 52]. Зважаючи на цей факт, ми пропонуємо типологію способів трансформацій ПТ, які формально актуалізовані (див. Таблицю 1):

Таблиця 1.

Способи формальної актуалізації ПТ

Формальна актуалізація ПТ		
Узуальна	Оказіональна	
прецедентна модель	семантичні перетворення (СП)	
	структурно-семантичні перетворення (СПП)	
	1. Буквалізація	1. Лексична заміна
	2. Транспозиція	2. Граматичне варіювання
	3. Асоціативне поєднання	3. Зміни компонентного складу
4. Структурні модифікації		
5. Контамінація		

Для формальної актуалізації не характерні структурні способи перетворення цитат, оскільки сам тип такого використання спричиняє модифікацію значення: інтертекстова одиниця в цьому випадку послаблює або повністю втрачає зв'язок з текстом-першоджерелом і стає односторонньою. Це безпосередньо пов'язано з семантичними змінами будь-якого цитатного комплексу, який тепер орієнтується на зміст тексту-реципієнта: асоціації, які стосуються його первинного вживання, стають факультативними або надлишковими і мають на меті створення додаткового стилістичного ефекту.

Узуальне вживання ПТ формує певні моделі, як виникають як наслідок численних апеляцій до інтертекстуальної одиниці, в структурі якої виокремлюють стабільні компоненти і

порожні клітинки (комірки) (N), які заповнюються ситуативно зумовленими лексемами. Наприклад, у проаналізованих нами ГЗ ми простежуємо часте звернення до ПТ “*All roads lead to Rome*”, який формує модель: “*All roads lead to + N (об’єкт)*”: *All Roads Lead to Morocco!* (*Evening Gazette (Middlesbrough, England), 20/03/2012*), *ALL ROADS LEAD TO CARDIFF CITY* (*South Wales Echo (Cardiff, Wales), 16/11/ 2010*), *All Roads Lead to Washington; Destination DC Chief Sells City to the World* (*The Washington Times (Washington, DC), 1/11/ 2009*) та ін.. У всіх розглянутих випадках новий лексичний компонент співвідносимо з заміненим, оскільки обидва мають спільну сему «населений пункт». Дисфункціональність вживання цієї моделі призводить до того, що контекстуально зумовлена лексема може і не мати спільних значень з первинною. Значення таких заголовків буквалізується, модель стає формальною, тобто позбавляється власної семантики і виконує номінативну функцію, яку вона реалізовує за допомогою її лексичного наповнення ключовими словами відповідної статті.

Велику свободу для творчої самореалізації адресанта дає оказіональний різновид формальної актуалізації, який виражений семантичними та структурно-семантичними перетвореннями. Семантичними ми вважаємо такі зміни, які не зачіпають форму інтертекстуальної одиниці (цитати), модифікується тільки значення.

Під *буквалізацією*, як видом семантичної трансформації, ми розуміємо формування такого значення цитати, яке репрезентує предметний зв’язок з контекстом при факультативному зверненні до тексту-джерела. Лексеми-компоненти ПТ «сприймаються в прямому значенні» [3, с. 64], а також за межами цілісного значення всієї цитатної одиниці. Текстову мотивацію отримує тільки один компонент, який виражає тематику відповідної статті. Така буквалізація визнається нами як часткова, на відміну від повної, при якій всі компоненти цитати підтримують тематику статті.

Іншим способом семантичної трансформації цитати є *транспозиція*, під якою, за І.В. Арнольд, ми розуміємо «вживання слів і форм в незвичайних для них ... значеннях та / або з незвичайною предметною відповідністю (співвіднесеністю)» [1, с. 93]. У цьому визначенні закладені два види транспозиції: семантична (пов’язана з принципово іншим значенням однієї з лексем цитати) і ситуативна (при якій цитата служить для номінації нехарактерної ситуації). Семантична транспозиція може бути проілюстрована на прикладі ГЗ *Bridal Store to Go the Extra Mile* (*Liverpool Echo (Liverpool, England), 1/03/2013*), де вираз “*go the extra mile*” означає «викластися на всі сто, докладати додаткові зусилля, вживати додаткових заходів» (перифраза слів Христа з Нагірної проповіді: “and if any one forces you to go one mile, go with him two miles” (Mathew 5: 41)

Для *асоціативного* накладання цитати і тематики газетної статті характерний принципово інший тип зв’язку – асоціативний, на відміну від предметно-логічного, що використовується при буквалізації значення ПТ. Нерідко для мотивації актуалізації конкретної цитати необхідно добудувати «асоціативну ланку», яка з’єднує її з контекстом. Наприклад, *Gain Knowledge While the Sun Shines* *The Evening Standard (London, England), 8/03/2011* – прецедентний феномен “*Make hay while the sun shines*”, де вибудовується асоціативний ланцюг між висловами “*gain knowledge*” та “*make hay*”. Таким чином, конкретна лексема стає стимулом, яке впливає на прагматикон мовця, а цитата, на якій будується заголовок, – реакцією. При такому типі формування номінації ПТ заголовка може бути замінений іншим, який також містить мотивуючу лексему і не ускладнений інтертекстовими зв’язками з вихідним текстом.

При *структурно-семантичних модифікаціях* цитат відбувається зміна їх форми і змісту. Найпопулярнішим способом є заміна лексичного компонента в межах цитати. Нова лексема в цьому випадку орієнтується на тематику статті, і з її виникненням слабшає зв’язок первинного тексту з текстом-реципієнтом.

Наприклад, в статтях *Make Hay While the Son Whines* (*Sunday Mercury (Birmingham, England), 5/06/ 2011*), *One Never Say 'Cheese* (*The Evening Standard (London, England), 3/05/ 2011*)

При лексичній трансформації може грати роль звукова канва слова, яке трансформується, заміна лексем тоді здійснюється за принципом співзвуччя: *Now the Puck Stops Here* (*Daily Herald (Arlington Heights, IL), 19/07/ 2009*) – *The buck stops here*

Для граматичних трансформацій характерна заміна прийменників, службових слів і варіювання граматичних форм лексем: *Bills Throw Backups to the Lions* (*The Buffalo News (Buffalo, NY), 30/08/ 2013*) – прецедентний вислів “*thrown to the lions*”

Часто при формальній актуалізації цитати змінюється її компонентний склад. Серед таких змін ми виокремлюємо:

1) скорочення компонентного складу: *Waste Not (The Birmingham Post (England), 12/08/2009) – Waste not, want not*

2) розширення компонентного складу: *Every Dog Has His Day at Rover Rescue Show (Daily Herald (Arlington Heights, IL), 5/05/2011) – Every Dog Has His Day*

3) переміщення компонентів: *Lend Me Your Ears, Candidates (The Christian Science Monitor, 27/04/2012) – Friends, Romans, countrymen, lend me your ears*

4) «продовження» цитати як вид трансформації виникає у випадках, коли адресант немов би дописує цитату, наприклад: *Why Boys Will Be Boys - and Girls Will Be Girls (Daily Post (Liverpool, England), 3/09/2010) – Why Boys Will Be Boys;*

Структурні модифікації, які відображають втручання адресанта в модальну площину цитати, можуть бути виражені переходом позитивної форми цитати в негативну (і навпаки) або питальну: *Look before You Leap into Cat-Astrophe (Wales On Sunday (Cardiff, Wales), 1/08/2010*

В деяких випадках зміни в структурі цитати призводять до «розсіювання» інтертекстового вкраплення в ГЗ, іноді аж до його цілковитого «розчинення» [8, с. 14]: *Where There's Smoke and Hope, Fear, Confusion. There's Fire. (Evansville Courier & Press (2007-Current), 15/07/2012) – Where there's smoke there's fire*

5) контамінації – є особливим типом структурно-семантичних трансформацій цитат в ГЗ (коли в ГЗ виникає кілька апеляцій до різних ПТ): *Stars Come out for Vanity Fair Oscars Party (St. Joseph News-Press, 27/02/2012*

При виділенні структурно-семантичних перетворень цитат необхідно враховувати випадки, коли одна цитата піддається низці змін. Наприклад, в ГЗ *Welsh Pride Goes on Parade before a Fall Happens (South Wales Echo (Cardiff, Wales), 2/03/2009)* зображено декілька способів трансформації цитати “Pride goeth before a fall”: продовження і розширення компонентного складу, в результаті чого цитата «розсіюється» в ГЗ, розчиняється в ньому.

Формальний тип актуалізації є невід'ємною частиною газетно-публіцистичного дискурсу, який може бути представлений двома різновидами: узуальним і оказіональним. Загальна чисельність ГЗ з формально актуалізованими ПТ становить 6679 одиниць. За досліджуваний нами період кількість формально актуалізованих ПТ з кожним роком збільшується (див. Таблицю 2).

Таблиця 2.

Кількість формально актуалізованих ПТ в ГЗ

Формальна актуалізація	2009	2010	2011	2012	2013
узуальна	365	508	582	603	714
оказіональна	599	701	771	902	934

З Таблиці 2 можемо простежити тенденцію до збільшення як і узуальної, так і оказіональної актуалізації ПТ в досліджуваних нами ГЗ, що свідчить про зростання значущості формальних характеристик «чужого слова» в дискурсивній журналістській практиці та релевантність вибору цього засобу адресантом як способу увиразнення і атракції ГЗ.

Перспективним, на наш погляд, видається розгляд проблематики формально актуалізованих ПТ у функціонально-прагматичній парадигмі, тобто дослідження комунікативних стратегій адресанта та особливостей сприйняття таких ПТ адресатом.

Список літератури

1. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: сб.ст. / И.В. Арнольд; науч. ред. П.Е. Бухаркин. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. гос.ун-та, 1999. – 443 с.

2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / Михаил Михайлович Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 444 с.

3. Красных В.В., Гудков Д.Б., Захаренко И.В., Багаева Д.В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в коммуникации // Вестник МУ. – Сер. 9.Филология. – 1997. – №3. – С. 62-75.

4. Семенець О.П. Прецедентный текст в языке газеты : динамика дискурса 50-90-х годов /О.П. Семенець. – Дис. ... канд. филол. наук. – СПб, 2004. – 188 с.

5. Сидоренко К.П. О парадигматике прецедентного текста / К.П. Сидоренко // Проблемы теории и практики изучения русского языка. Выпуск 1. М., Пенза: МПГУ, ПГПУ, 1998. – С. 123-131.

6. Тынянов Ю.Н. Поэтика. История литературы. Кино / Юрий Николаевич Тынянов. – М. : Наука, 1977. – 574 с.

7. Фатеева Н.А. Контрапункт интертекстуальности, или Интертекст в мире текстов. – М. : Академия, 2000. – 200 с.
8. Фелицына В.П., Прохоров Ю.Е. О поговорах, поговорках и крылатых выражения в лингвострановедческом словаре // Фелицына В.П., Прохоров Ю.Э. Русские поговорки, поговорки и крылатые выражения: лингвострановедческий словарь. – М., 1979. – С. 3-17.
9. Ямпольский М.Б. Память Тиресия. Интертекстуальность и кинематограф/ М. Ямпольский. – М. : РИК "Культура", 1993. – 464 с.
10. Genette G. Palimpsestes : La litterature au second degre / Gerard Genette. – Paris : Seuil, 1982. – 467 p.

**М. Ткачівська
(Тернопіль)**

ШКОЛЯРСЬКИЙ ЖАРГОН ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ

У статті розглядається школярський жаргон як складова молодіжної мови та особливості його використання для досягнення комічного ефекту, потреби самоствердження, а також як вияв невдоволення та агресії. Подається аналіз попередніх досліджень в українській, німецькій та російській мовах. Розглядається присутність у школярському жаргоні аргю, шлях його потрапляння в мову, наводяться приклади перекладу школярського жаргону з української мови на німецьку.

Ключові слова: школярський жаргон, арго, комічний ефект, агресія, самоствердження.

В статье рассматривается ученический жаргон как составляющая молодежного языка и особенности его использования для достижения комического эффекта, потребности самоутверждения, а также как проявление недовольства и агрессии. Дается анализ предыдущих исследований в украинском, немецком и русском языках. Рассматривается присутствие в школьном жаргоне аргю, путь его попадания в язык. Демонстрируются примеры перевода ученического жаргона с украинского языка на немецкий.

Ключевые слова: школьный жаргон, арго, комический эффект, агрессия, самоутверждение.

The article under study considers the school jargon as a constituent of youth language and peculiarities of its use as a means of the comic effect achievement, as a need of self-affirmation and as dissatisfaction display. The analysis of the previous researches in this field in the Ukrainian, Russian and German languages is provided. The article also studies the presence of argot in the school jargon and the ways of its appearance in language; it provides examples of the Ukrainian-German school jargon translations.

The study of the youth jargon as a whole and the school one in particular is an important element in Ukrainian linguistics. Jargon is the so-called code language of schoolchildren, created for their dissociation from other social groups including from adults, as well as teachers, mentors etc. For the language of schoolchildren there are also peculiar other artificially created codes used by separate groups of pupils for a narrow social circle. They include adding of separate letters, syllables, their twisting etc., to generally-used lexical units. The use of jargon expressions by schoolchildren is also aimed to present power, impatience, protest and aggression. Schoolchildren's manifestation of protest, indocility and brutality, as well as a desire to belong to "one's own" adult world caused the fact that in the school vocabulary jargon and argot co-exist.

When translating the school jargon into a foreign language, a translator faces difficulties connected with the background knowledge or with the absence of matching words in the target language. The presence of a corresponding jargonism in a translation preserves a style of a work which is important for the translation quality. When such jargonism is absent, the translator recourses to a neutral translation or to the use of a comment. Absence of bilingual jargon dictionaries is one of the problems a translator faces when rendering texts. The school vocabulary and its translation are paid not enough attention today.

Key words: school jargon, argot, comic effect, aggression, self-affirmation.

Прагнення молоді до самовираження пов'язане із її бажанням мати свій світ, що складається із власного уявлення про речі. Одним із найвідповідальніших періодів у становленні свого «я» є шкільний вік, на який припадає формування особистості та її перехід від дитинства до усвідомлення самого себе як дорослої людини. Важливим проявом самовираження школярів та їх бажанням відокремитися від світу дитинства і світу дорослих є наявність «своєї» мови. Саме школярська мова і є для них тим «покровом», під яким школярі почувують себе «своїми серед своїх», а отже – захищеними.

Якщо молодіжна мова в цілому ставала об'єктом дослідження багатьох науковців, то окремо школярській мові як одному із компонентів молодіжної мови приділялося менше уваги. Дослідженню молодіжної і школярської мови присвятили свої праці українські та зарубіжні науковці О.Горбач, Л.Ставицька, Й.Дзендзелівський, І.Приходько, Л. Підкуймуха, Н.Шовгун,